

GMC (2000) 26

**DAUDZNOZARU GRUPA KORUPCIJAS
JAUTĀJUMOS (GMC)**

**Ministru komitejas Rekomendācija dalībvalstīm
Nr. R (2000) 10 par amatpersonu rīcības
kodeksiem**

*(Pieņemta Ministru komitejas 106. sesijā 2000. gada
11. maijā)*

I Ģenerāldirektorāts (Juridiskās lietas)

2000. gada 26. maijs

Ministru komiteja saskaņā ar Eiropas Padomes Statūtu 15.b panta noteikumiem,

ņemot vērā to, ka Eiropas Padomes mērķis ir panākt lielāku vienotību starp dalībvalstīm;

ņemot vērā to, ka valsts pārvaldei demokrātiskās sabiedrībās ir liela nozīme un to, ka tai nepieciešams piemērots personāls, lai varētu pienācīgi veikt tai noteiktos uzdevumus;

ņemot vērā to, ka valsts amatpersonas ir valsts pārvaldes būtiskākā sastāvdaļa, ka tām ir īpaši pienākumi un saistības un ka tām nepieciešama vajadzīgā kvalifikācija un atbilstoša juridiskā un materiālā vide, lai tās varētu efektīvi veikt savus uzdevumus;

būdamā pārliecināta, ka korupcija rada nopietnus draudus tiesiskumam, demokrātijai, cilvēktiesībām, vienlīdzīgumam un sociālajam taisnīgumam, ka tā kavē saimniecisko attīstību un apdraud demokrātijas institūciju un sabiedrības morālo vērtību stabilitāti;

ievērojot rekomendācijas, ko pieņēma 19. un 21. Eiropas Tieslietu ministru konferencē (attiecīgi, Valetā, 1994. gadā, un Prāgā, 1997. gadā);

ievērojot 1996. gadā pieņemto Ministru komitejas Rīcības programmu pretkorupcijas darbību veikšanai;

ievērojot Eiropas Padomes Ministru komitejas Rekomendāciju Nr. R (81) 19 par valsts iestāžu rīcībā esošās informācijas pieejamību;

ievērojot Eiropas Padomes Ministru komitejas Rekomendāciju Nr. R (2000) 6 par valsts amatpersonu statusu Eiropā;

saskaņā ar Galīgo deklarāciju un Rīcības plānu, ko Eiropas Padomes valstu un valdību vadītāji pieņēma savā Otrajā samītā, kurš 1997. gada 10. un 11. oktobrī notika Strasbūrā;

šajā sakarā atgādinot to, cik svarīga ir trešo valstu līdzdalība Eiropas Padomes darbībā pret korupciju, un atzinīgi novērtējot to vērtīgo ieguldījumu, īstenojot Rīcības programmu pretkorupcijas darbību veikšanai;

ievērojot Rezolūciju (97) 24 par divdesmit pamatprincipiem cīņai pret korupciju;

ievērojot Rezolūciju (98) 7 un (99) 5, ar kurām atļauj un, attiecīgi, pieņem Paplašināto daļējo nolīgumu, ar ko izveido valstu grupu "Valstis pret korupciju" (*GRECO*), kuras mērķis ir, pārtraugot to, kā grupas sastāvā esošās dalībvalstis ievēro savas saistības šajā jomā, paaugstināt šo valstu spēju cīnīties pret korupciju;

būdamā pārliecināta, ka sabiedrības informētība un ētikas vērtību veicināšana ir noderīgi līdzekļi korupcijas novēršanai;

rekomendē dalībvalstu valdībām, ievērojot valsts tiesību aktus un valsts pārvaldes principus, veicināt to, ka valstis pieņem rīcības kodeksus valsts amatpersonām, kurus izstrādā, pamatojoties uz šai rekomendācijai pievienoto amatpersonu rīcības kodeksa paraugu; un

uzdod valstu grupai "Valstis pret korupciju" (*GRECO*) pārraudzīt šīs rekomendācijas īstenošanu.

Pielikums Rekomendācijai Nr. R (2000) 10

Amatpersonu rīcības kodeksa paraugs

Interpretācija un piemērošana

1. pants

1. Šis kodekss attiecas uz visām valsts amatpersonām.
2. Šajā kodeksā “valsts amatpersona” nozīmē personu, kas strādā valsts iestādē.
3. Šī kodeksa noteikumus var piemērot arī personām, kas strādā privātās organizācijās, kuru darbība ir saistīta ar valsts pārvaldi.
4. Šī kodeksa noteikumi neattiecas uz sabiedrības ievēlātiem pārstāvjiem, valdības locekļiem un tiesnešiem.

2. pants

1. Šim kodeksam stājoties spēkā, valsts pārvaldei ir pienākums informēt valsts amatpersonas par tā noteikumiem.
2. Šim kodeksam jāklūst par daļu no noteikumiem, kas reglamentē valsts amatpersonu darba attiecības, no brīža, kad tās apliecina, ka tām ir paziņots par šo kodeksu.
3. Ikvienai valsts amatpersonai ir pienākums darīt visu, kas vajadzīgs, lai nodrošinātu šī kodeksa noteikumu ievērošanu.

3. pants – Kodeksa mērķis

Šī kodeksa mērķis ir precīzi norādīt godīguma un rīcības standartus, kas valsts amatpersonām jāievēro, palīdzēt tām šos standartus ievērot un informēt sabiedrību par rīcību, ko tai ir tiesības gaidīt no valsts amatpersonām.

Vispārējie principi

4. pants

1. Valsts amatpersonai savi pienākumi jāveic saskaņā ar likumu un tiem likumīgajiem norādījumiem un ētikas standartiem, kas attiecas uz konkrētās amatpersonas uzdevumiem.
2. Valsts amatpersonai jārīkojas politiski neitrālā veidā, un tā nedrīkst mēģināt kaitēt valsts iestāžu likumīgajai politikai, lēmumiem vai rīcībai.

5. pants

1. Valsts amatpersonai ir pienākums uzticīgi kalpot likumīgi izveidotai valsts, vietējai vai reģionālai iestādei.

2. Valsts amatpersonai ir jābūt godīgai, objektīvai un kvalificētai un savi pienākumi jāveic cik vien iespējams prasmīgi, taisnīgi un ar izpratni, ievērojot tikai sabiedrības intereses un attiecīgās lietas būtiskos apstākļus.

3. Amatpersonai jābūt pieklājīgai gan attiecībā ar pilsoņiem, ko tā apkalpo, gan attiecībā ar saviem vadītājiem, kolēģiem un padotajiem.

6. pants

Veicot savus pienākumus, valsts amatpersona nedrīkst rīkoties patvaļīgi, nodarot kaitējumu kādai personai, grupai vai struktūrai, un tai ir pienācīgi jāievēro visu pārējo tiesības, pienākumi un intereses.

7. pants

Pieņemot lēmumus, valsts amatpersonai ir jārīkojas likumīgi un savas diskrecionārās pilnvaras jāīsteno objektīvi, ņemot vērā tikai būtiskos jautājumus.

8. pants

1. Valsts amatpersona nedrīkst pieļaut, ka tās personiskās intereses nonāk konfliktā ar tās amatu. Tā ir atbildīga par šādu esošu, iespējamu vai šķietamu interešu konfliktu nepieļaušanu.

2. Amatpersona nekad nedrīkst no sava amata gūt pārmērīgu labumu, īstenojot personiskās intereses.

9. pants

Valsts amatpersonai ir pienākums vienmēr rīkoties tā, lai tiktu saglabāta un pastiprināta sabiedrības uzticība un pārliecība par valsts dienestu godīgumu, objektivitāti un efektivitāti.

10. pants

Ja likumā nav noteikts citādi, valsts amatpersona ir atbildīga savam tiešajam priekšniekam.

11. pants

Pienācīgi ievērojot tiesības uz oficiālās informācijas pieejamību, valsts amatpersonai ir pienākums, ievērojot vajadzīgo konfidencialitāti, atbilstoši rīkoties ar visu informāciju un dokumentiem, ko tā ieguvusi savā darbā vai saistībā ar to.

12. pants – Pārskatu sniegšana

1. Valsts amatpersonai, kas uzskata, ka tai liek rīkoties nelikumīgi, neatbilstoši vai neētiski, vai veidā kas ir saistīts ar sliktu pārvaldību vai kā citādi neatbilst šim kodeksam, ir par to jāziņo atbilstoši likumam.

2. Valsts amatpersonai ir saskaņā ar likumu jāziņo kompetentajām iestādēm, ja tā uzzina par šī kodeksa pārkāpumiem, ko izdarījušas citas valsts amatpersonas.

3. Valsts amatpersona, kas saskaņā ar likumu ir ziņojusi par kādu no iepriekšminētajiem gadījumiem, bet kuru saņemtā atbilde neapmierina, par attiecīgo jautājumu drīkst ziņot attiecīgajam valsts dienesta vadītājam.

4. Ja ar procedūrām un sūdzībām, kas paredzētas tiesību aktos par valsts dienestu, izskatāmo jautājumu nevar atrisināt attiecīgajai valsts amatpersonai pieņemamā veidā, šai amatpersonai ir jāpilda tai dotie likumīgie norādījumi.

5. Valsts amatpersonai ir jāziņo kompetentām iestādēm par jebkādām pazīmēm, apgalvojumiem vai aizdomām par nelikumīgu vai noziedzīgu darbību, kas saistīta ar valsts dienestu un par ko tā uzzinājusi savā darbā vai saistībā ar to. Izmeklēšanu par faktiem, par ko saņemts ziņojums, veic kompetentās iestādes.

6. Valsts pārvaldei jānodrošina, lai valsts amatpersonai, kas pamatoti un labticīgi ziņo par jebkuru no iepriekšminētajiem gadījumiem, netiek nodarīts nekāds kaitējums.

13. pants – Interesešu konflikts

1. Interesešu konflikts rodas situācijā, kad valsts amatpersonai ir personiskas intereses, kas var ietekmēt vai par ko varētu uzskatīt, ka tās var ietekmēt, godīgu un objektīvu valsts amatpersonas oficiālo pienākumu veikšanu.

2. Starp valsts amatpersonas personiskajām interesēm ir jebkāda labuma gūšana tai, tās ģimenei, tuviem radniekiem, draugiem un personām vai organizācijām, ar ko tai ir vai ir bijušas darījumu vai politiskās attiecības. Pie tām pieder arī ar iepriekšminēto saistīta finansiālā vai civilā atbildība.

3. Tā kā attiecīgā valsts amatpersona parasti ir vienīgā persona, kas zina, vai tā ir šādā situācijā, amatpersonai ir personisks pienākums:

- būt uzmanīgai attiecībā uz jebkādu esošu vai iespējamu interesešu konfliktu;
- rīkoties, lai šādu konfliktu nepieļautu;
- ziņot savam priekšniekam par jebkādu šādu konfliktu, tiklīdz tas kļūst zināms;
- ievērot jebkādu galīgo lēmumu, kas tai liek attiecīgo situāciju pārtraukt vai atbrīvoties no priekšrocībām, kas rada interesešu konfliktu.

4. Ikreiz, kad valsts amatpersonai tas tiek prasīts, tai ir jāpaziņo, vai tai ir vai nav interesešu konflikta.

5. Pirms iecelšanas amatā ir jāatrisina jebkurš interesešu konflikts, par ko ziņojis valsts dienesta kandidāts vai kandidāts jaunam amatam valsts dienestā.

14. pants – Ziņošana par interesēm

Valsts amatpersonai, kas ieņem amatu, kurā tās dienesta pienākumi var ietekmēt tās personiskās intereses, saskaņā ar likumu pēc pieprasījuma, regulāros laikposmos pēc pieprasījuma un ikreiz, kad notiek kādas pārmaiņas, ir jāziņo šo interesešu veids un apjoms.

15. pants – Nesavietojamas ārējās intereses

1. Valsts amatpersona nedrīkst iesaistīties nekādā darbībā vai darījumā vai ieņemt jebkādu amatu, apmaksātu vai neapmaksātu, kas nav savietojams ar tās kā amatpersonas pienākumu pienācīgu izpildi vai kas tai traucē to darīt. Ja nav skaidrs, vai noteikta darbība ir savietojama, amatpersonai jālūdz sava priekšnieka viedoklis.
2. Ievērojot spēkā esošo tiesību aktu noteikumus, amatpersonai ir jābūt pienākumam ziņot par noteiktu darbību veikšanu un saņemt sava valsts dienesta darba devēja atļauju veikt šīs darbības, apmaksātas vai neapmaksātas, vai ieņemt noteiktus amatus ārpus sava darba valsts dienestā.
3. Valsts amatpersonai ir jāievēro jebkāda likumīga prasība paziņot par savu piederību vai līdzdalību organizācijās, kas varētu tai traucēt ieņemt savu amatu vai kā valsts amatpersonai pienācīgi veikt savus pienākumus.

16. pants – Politiskā vai sabiedriskā darbība

1. Ar nosacījumu, ka tiek ievērotas pamattiesības un konstitucionālās tiesības, valsts amatpersonai ir jābūt jāievēro, lai neviena tās politiskā darbība vai līdzdalība politiskās vai sabiedriskās debatēs nevājinātu sabiedrības un darba devēju uzticību tās spējām veikt savus pienākumus godīgi un uzticīgi.
2. Veicot savus pienākumus, valsts amatpersona nedrīkst pieļaut, ka to izmanto savtīgiem politiskiem mērķiem.
3. Valsts amatpersonai ir jāievēro jebkādi politiskās darbības ierobežojumi, kas likumīgi noteikti konkrētām valsts amatpersonu kategorijām to amata vai pienākumu dēļ.

17. pants – Valsts amatpersonas privātuma aizsardzība

Jāveic visi pasākumi, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu, ka tie pienācīgi ievērots valsts amatpersonas privātums; tāpēc apliecinājumiem, ko paredz šis kodekss, jābūt konfidencialiem, ja vien likums neparedz citādi.

18. pants – Dāvanas

1. Valsts amatpersona nedrīkst pieprasīt vai pieņemt dāvanas, pakalpojumus, viesmīlības piedāvājumus vai jebkādas citas priekšrocības sev, savai ģimenei, tuviem radniekiem, draugiem un personām vai organizācijām, ar ko tai ir vai ir bijušas darījumu vai politiskās attiecības, kas var ietekmēt vai par kurām varētu uzskatīt, ka tās ietekmē, godīgumu, ar ko amatpersona veic savus pienākumus, vai ko varētu uzskatīt par atalgojumu, kas saistīts ar tās pienākumiem. Tas neattiecas uz vispārpieņemto viesmīlību un nelielām dāvanām.
2. Ja valsts amatpersonai ir šaubas, vai tā var pieņemt dāvanu vai viesmīlības piedāvājumu, tai jālūdz sava priekšnieka viedoklis.

19. pants – Reakcija uz nepienācīgiem piedāvājumiem

Ja amatpersonai piedāvā pārmērīgu labumu, tad tai, lai sevi aizsargātu, ir jārīkojas šādi:

- jāatsakās no pārmērīgā labuma; nav vajadzības to pieņemt, lai izmantotu kā pierādījumu;
- jācenšas noskaidrot persona, kas izdarījusi piedāvājumu;
- jāizvairās no ilgstošas sazināšanās, bet tas, ja ir zināms piedāvājuma iemesls, var noderēt kā pierādījums;
- ja no dāvanas nevar atteikties vai to atdot atpakaļ sūtītājam, tā ir jāsaģlabā, bet pēc iespējas mazāk jāaizskar;
- ja iespējams jāiegūst liecinieki, piemēram, tuvumā strādājošie kolēģi;
- pēc iespējas ātrāk jāastāda rakstisks ziņojums par attiecīgo mēģinājumu, ja iespējams, oficiālu piezīmju veidā;
- pēc iespējas ātrāk jāpaziņo par attiecīgo mēģinājumu savam priekšniekam vai tieši kompetentajai tiesībaizsardzības iestādei;
- jāturpina strādāt kā parasti, jo īpaši attiecībā uz jautājumu, saistība ar ko tika piedāvāts pārmērīgais labums.

20. pants – Citu personu ietekme

Valsts amatpersona nedrīkst pieļaut, ka tā nonāk situācijā vai ka varētu uzskatīt, ka tā ir nonākusi situācijā, kurā tai ir pienākums atlīdzināt kādu pakalpojumu kādai personai vai organizācijai. Arī tās kā amatpersonas rīcība vai tās rīcība privātajā dzīvē nedrīkst radīt aizdomas, ka to neatbilstoši ietekmē citas personas.

21. pants – Valsts amata ļaunprātīga izmantošana

1. Valsts amatpersona nedrīkst piedāvāt vai sniegt jebkādu labumu, kas jebkādā veidā ir saistīts ar tās kā valsts amatpersonas stāvokli, ja vien tas nav atļauts ar likumu.
2. Amatpersona nedrīkst personiskiem nolūkiem mēģināt ietekmēt jebkādu personu vai uzņēmumu, tostarp citas valsts amatpersonas, izmantojot savu valsts amatu vai tiem piedāvājot personīgus labumus.

22. pants – Valsts iestāžu rīcībā esošā informācija

1. Ņemot vērā valsts tiesību aktu noteikumus par valsts iestāžu rīcībā esošās informācijas pieejamību, valsts amatpersona informāciju drīkst izpaust tikai atbilstoši tām normām un prasībām, kas attiecas uz iestādi, kurā attiecīgā amatpersona strādā.
2. Valsts amatpersonai jāveic atbilstoši pasākumi, lai aizsargātu tās informācijas drošību un konfidencialitāti, par kuru tā ir atbildīga vai kura tai kļūst zināma.

3. Valsts amatpersona nedrīkst mēģināt piekļūt informācijai, kurai nav jābūt tās rīcībā. Valsts amatpersona nedrīkst neatbilstošā veidā izmantot informāciju, ko tā varētu iegūt savā darbā vai saistībā ar to.

4. Valsts amatpersonai tāpat ir pienākums nekavēt tādas oficiālas informācijas nonākšanu atklātībā, kas ir jāizpauž, un pienākums nesniegt tādu informāciju, par ko tai ir zināms vai ir pietiekams pamats uzskatīt, ka tā ir nepareiza vai maldinoša.

23. pants – Valsts un oficiālie resursi

Īstenojot savas diskrecionārās pilnvaras, valsts amatpersonai ir jānodrošina, ka gan personāls, no vienas puses, gan valsts īpašums, aprīkojums, pakalpojumi un finanšu resursi, kuri tai ir uzticēti, no otras, tiek pārvaldīti un izmantoti efektīvi un ekonomiski. Tos nedrīkst izmantot personiskiem nolūkiem, izņemot gadījumus, kad likums to atļauj.

24. pants – Godīguma pārbaude

1. Valsts amatpersonai, kas ir atbildīga par pieņemšanu darbā, paaugstināšanu vai norīkošanu darbā, ir jānodrošina, ka tiek veiktas atbilstošās kandidāta godīguma pārbaudes, kā tas paredzēts likumā.

2. Ja šādas pārbaudes rezultātā attiecīgā valsts amatpersona nezina, kā rīkoties tālāk, tai jālūdz atbilstoša konsultācija.

25. pants – Atbildība par pārraudzību

1. Valsts amatpersonai, kas pārrauga vai vada citas valsts amatpersonas, tas ir jādara saskaņā ar tās valsts iestādes politiku un mērķiem, kurā tā strādā. Tai ir jābūt atbildīgai par tās pakļautībā esošo darbinieku rīcību vai bezdarbību, kas nav saderīga ar minēto politiku vai mērķiem, ja tā nav veikusi atbilstošos pasākumus, kas personai, kura atrodas attiecīgajā amatā, ir jāveic, lai nepieļautu šādu rīcību vai bezdarbību.

2. Valsts amatpersonai, kas pārrauga vai vada citas valsts amatpersonas, ir jāveic atbilstoši pasākumi, lai nepieļautu tās darbinieku korumpētību saistībā ar amatpersonas amatu. Šie pasākumi var būt normu un noteikumu uzsvēršana un īstenošana, atbilstošas izglītības vai apmācības sniegšana, uzmanības pievēršana savu darbinieku finansiālajām vai cita veida grūtībām, un tāda valsts amatpersonas rīcība, kas ir godīguma un objektivitātes paraugs.

26. pants – Aiziešana no valsts dienesta

1. Valsts amatpersonas nedrīkst nepienācīgi izmantot savu valsts amatu, lai iegūtu iespēju strādāt ārpus valsts dienesta.

2. Valsts amatpersona nedrīkst pieļaut, ka cita darba iespēja tai varētu radīt reālu, iespējamu vai neapšaubāmu interešu konfliktu. Tai ir nekavējoties jāpaziņo savam priekšniekam par jebkādu konkrētu darba piedāvājumu, kas varētu radīt interešu konfliktu. Tai ir savam priekšniekam jāpaziņo arī par jebkādu darba piedāvājumu, ko tā pieņēmusi.

3. Atbilstoši likumam bijusī valsts amatpersona noteiktu laikposmu nedrīkst rīkoties nevienas personas vai uzņēmuma vārdā jautājumos, kuros tā rīkojusies valsts dienesta vārdā vai kuros tā bijusi attiecīgā valsts dienesta padomdevēja un kuri attiecīgajai personai vai uzņēmumam sniegtu kādu īpašu labumu.

4. Bijusī valsts amatpersona nedrīkst izmantot vai izpaust konfidenciālu informāciju, ko tā ieguvusi kā valsts amatpersona, izņemot gadījumus, kad tas likumīgi atļauts.

5. Amatpersonai ir jāievēro visas ar likumu noteiktās normas, kas uz to attiecas saistībā ar jaunu amatu pieņemšanu pēc aiziešanas no valsts dienesta.

27. pants – Attiecības ar bijušajām valsts amatpersonām

Valsts amatpersona nedrīkst bijušajām valsts amatpersonām nodrošināt īpašas priekšrocības vai privilīģētu piekļuvi valsts dienestam.

28. pants – Šī kodeksa ievērošana un sankcijas

1. Šo kodeksu izdod ministrs vai valsts dienesta vadītājs. Amatpersonai ir pienākums rīkoties saskaņā ar šo kodeksu un tāpēc jāzina tā noteikumi un jebkādi grozījumi. Tai jālūdz atbilstošs viedoklis, ja tā nezina, kā rīkoties.

2. Saskaņā ar 2. panta 2. punktu, šī kodeksa noteikumi ir daļa no amatpersonas darba līguma nosacījumiem. To neievērošanas gadījumā amatpersonai nosaka disciplināru atbildību.

3. Valsts amatpersonai, kas apspriež darba līguma nosacījumus, tajos jāiekļauj noteikums, kas paredz, ka jāievēro šis kodekss un ka tas ir daļa no minētajiem nosacījumiem.

4. Valsts amatpersonai, kas pārrauga vai vada citas valsts amatpersonas, ir jānodrošina, lai tās ievērotu šo kodeksu, un jāveic vai jāierosina atbilstoša disciplināra atbildība par tā pārkāpumiem.

5. Valsts pārvalde regulāri pārskata šī kodeksa noteikumus.

Paskaidrojuma raksts
Par Ministru komitejas Rekomendāciju dalībvalstīm Nr. R (2000) 10 par amatpersonu rīcības kodeksiem

(Pieņemta Ministru komitejas
106. sesijā 2000. gada 11. maijā)

PASKAIDROJUMA RAKSTS

Ievads

1. Eiropas Padomi starptautiskā cīņā pret korupciju ļoti ieinteresēja acīmredzamo draudu dēļ, ko korupcija rada pamatprincipiem, kurus šī organizācija aizstāv: tiesiskumam, demokrātisko iestāžu stabilitātei, cilvēktiesībām un sociālajai un saimnieciskajai attīstībai. Korupcija ir arī ļoti piemērots starptautiskās sadarbības priekšmets: tā ir problēma, kas skar lielāko daļu, ja ne visas dalībvalstis, un tā bieži ietver starpvalstu elementus. Tomēr Eiropas Padome ir īpaša ar to, ka tā izmanto starpdisciplīnu pieeju, kas nozīmē, ka tā vērsas pret korupciju no krimināltiesību, civiltiesību un administratīvo tiesību viedokļa.

2. Eiropas Tieslietu ministru 1994. gada Maltas konferencē Eiropas Padome uzsāka savu pret korupciju vērsto iniciatīvu. Ministri uzskatīja, ka korupcija ir nopietns drauds demokrātijai, tiesiskumam un cilvēktiesībām un ka Eiropas Padomei, kas ir galvenā Eiropas institūcija, kas aizstāv šīs pamatvērtības, ir uz šo draudu jāatbild.

3. Minētajā konferencē pieņemtā rezolūcija apstiprināja starpdisciplīnu pieejas nepieciešamību un ieteica izveidot Starpdisciplīnu grupu korupcijas jautājumos ar uzdevumu pārbaudīt, kādus pasākumus var iekļaut starptautiska līmeņa rīcības programmā, un iespēju šajā jautājumā izstrādāt likumu vai rīcības kodeksu, tostarp starptautisko konvenciju, paraugus. Tika uzsvērts arī tas, ka ir svarīgi izstrādāt pārraudzības mehānismu, lai īstenotu šādos instrumentos iekļautās saistības.

4. Ņemot vērā šīs rekomendācijas, Ministru komiteja 1994. gada septembrī vienojās izveidot Starpnozaru grupu korupcijas jautājumos (*GMC*), par ko būtu kopīgi atbildīgas Eiropas Noziedzības problēmu komiteja (*CDPC*) un Eiropas Juridiskās sadarbības komiteja (*CDCJ*), un aicināja to pārbaudīt, kādi pasākumi būtu piemēroti starptautiska līmeņa pret korupciju vērsta rīcības programmai, izdarīt priekšlikumus par prioritātēm un darba struktūrām, pienācīgi ņemot vērā citu starptautisko organizāciju darbu, un pārbaudīt iespēju izstrādāt likumu un rīcības kodeksu paraugus atsevišķās jomās, tostarp iespēju par šo jautājumu izstrādāt starptautisku konvenciju un pārraudzības mehānismu, lai īstenotu šādos instrumentos iekļautās saistības. *GMC* savu darbību sāka 1995. gada martā.

5. Rīcības programma pret korupciju (*PAC*), ko *GMC* sagatavoja 1995. gadā un Ministru komiteja pieņēma 1996. gada beigās, ir pretenciozs dokuments, ar ko tiek mēģināts aptvert visus pret šo parādību vērsta starptautiskās cīņas elementus. Tas nosaka jomas, kurās jāīstojas, un paredz vairākus pasākumus, kas jāīsteno, lai nodrošinātu globālu, starpdisciplīnu un visaptverošu pieeju korupcijas ierobežošanai. Ministru komiteja uzdeva *GMC* šo programmu īstenot līdz 2000. gada beigām.

6. Savā 21. konferencē (Prāga, 1997. gads) Eiropas Tieslietu ministri pieņēma Rezolūciju Nr. 1 par saikni starp korupciju un organizēto noziedzību. Ministri uzsvēra, ka korupcija rada ievērojamus draudus tiesiskumam, demokrātijai, cilvēktiesībām, vienlīdzīgumam un

sociālajam taisnīgumam, kavē saimniecisko attīstību un apdraud demokrātisku iestāžu un sabiedrības morālo vērtību stabilitāti. Tie arī uzsvēra, ka veiksmīgai stratēģijai cīņā pret korupciju un organizēto noziedzību ir nepieciešama cieša valstu apņemšanās apvienot savas pūles, dalīties pieredzē un veikt kopīgus pasākumus. Eiropas Tieslietu ministri jo īpaši ieteica paātrināt Rīcības programmas pret korupciju īstenošanu un turpināt darbu attiecībā uz amatpersonu rīcības kodeksa parauga izstrādi.

7. 1997. gada 10. un 11. oktobrī Strasbūrā notika Eiropas Padomes dalībvalstu valsts un valdību vadītāju 2. samits. Lai rastu kopīgas atbildes uz korupcijas radītajiem izaicinājumiem visā Eiropā un lai starp Eiropas Padomes dalībvalstīm veicinātu sadarbību cīņā pret korupciju, valstu un valdību vadītāji Ministru komitejai cita starpā uzdeva ātri pabeigt izstrādāt starptautiskos juridiskos instrumentus atbilstoši Eiropas Padomes Rīcības programmu pret korupciju.

8. Ministru komiteja savā 101. sesijā 1997. gada 6. novembrī pieņēma Rezolūciju (97) 24 par 20 pamatprincipiem cīņai pret korupciju. Šīs rezolūcijas 10. princips īpaši norāda, ka valstīm ir “jānodrošina, lai normās, kas attiecas uz valsts amatpersonu tiesībām un pienākumiem, tiktu ievērotas ar cīņu pret korupciju saistītās prasības un lai tās paredzētu atbilstošus un efektīvus disciplinārsodus; un ar atbilstošiem līdzekļiem, piemēram, ar rīcības kodeksiem, jāveicina tālāka tās rīcības precizēšana, kas jāievēro valsts amatpersonām”.

9. Rezultātā pēc tam, kad pieņēma Krimināltiesību konvenciju par korupciju (Eiropas Līgumu sērija Nr. 173), Rezolūciju (98) 7 un (99) 5, ar kurām atļauj un, attiecīgi, izveido valstu grupu “Valstis pret korupciju (*GRECO*)”, un Civiltiesību konvenciju par korupciju (Eiropas Līgumu sērija Nr. 174), Eiropas Padome izstrādāja rekomendāciju dalībvalstu valdībām, ievērojot valsts tiesību aktus un valsts pārvaldes principus, veicināt to, ka tiek pieņemti valstu rīcības kodeksi valsts amatpersonām, kurus izstrādā, pamatojoties uz minētajai rekomendācijai pievienoto amatpersonu rīcības kodeksa paraugu.

Sagatavošanas darbs

10. 1996. gada janvārī Ministru komiteja 554. Ministru vietnieku sanāksmē pieprasīja *GMC* izstrādāt [Eiropas] Valsts amatpersonu rīcības kodeksa projektu.

11. Tomēr minētā dokumenta sagatavošanas laikā *GMC* piekrita kodeksa parauga nosaukumā svītrot vārdu “Eiropas”, lai atzītu trešo valstu ieguldījumu Rīcības programmas pret korupciju īstenošanā un lai ņemtu vērā to, ka dažas valstis ārpus Eiropas arī varētu izmantot šo kodeksu.

12. *GMC* darba grupa administratīvo un konstitucionālo tiesību jautājumos (*GMCA*) laikā no 1997. līdz 1999. gadam tikās 6 reizes, lai apsvērtu un galīgajā variantā sagatavotu Ministru komitejas rekomendācijas, pielikumā iekļaujot rīcības kodeksa paraugu. *GMC* minēto dokumentu izskatīja savā 18. sanāksmē (Strasbūrā, 1999. gada 8.-10. septembrī), to otrajā lasījumā apstiprināja savā 19. sanāksmē (Strasbūrā, 1999. gada 8.-10. decembrī) un iesniedza Eiropas Juridiskās sadarbības komitejai (*CDCJ*), lai saņemtu tās atzinumu. *GMC* izskatīja *CDCJ* atzinumu un apstiprināja rekomendācijas projektu savā 20. plenārsēdē (Strasbūrā, 2000. gada 11.-13. aprīlī). Eiropas Padomes Ministru komiteja pieņēma minēto rekomendāciju savā 106. sesijā (Strasbūrā, 2000. gada 11. maijā) un atļāva publicēt paskaidrojuma ziņojumu.

Valsts dienesta rīcības kodeksi

Konteksts

13. Veiksmīgai stratēģijai, lai cīnītos pret korupciju, jābūt globālai, un to jāatbalsta visām iesaistītajām pusēm, jo īpaši tām, kam ir vislielākā atbildība. Tā jābalsta uz profilaksi, apmācību un piemērošanu. Katrs no šiem elementiem ir būtisks, vienlīdz svarīgs un pārējos papildinošs. Šādā kontekstā rīcības kodeksiem ir nozīme visos trīs minētās stratēģijas elementos. To galvenais ieguldījums ir saistīts ar apmācību un profilaksi, bet tiem var būt arī ar piemērošanu saistīti aspekti. Tie var būt noderīgi ētikas vides maiņai gan valsts, gan privātajā sektorā.

Vispārēji apsvērumi

14. Pēdējos gados notiekošajās diskusijās par korupciju tiek uzskatīts, ka ir ļoti svarīgi pieņemt un īstenot rīcības kodeksus. Tomēr brīvprātīga uzvedības kontrole ar rīcības kodeksiem nevar aizstāt tiesību normas un ārējo kontroli (ko veic iestādes vai komerciālie auditori). Korupcija var notikt arī neraugoties uz piekrišanu ievērot rīcības kodeksu. Tāpēc sabiedrībai dažreiz ir aizdomas, ka uzņēmumi plaši izreklamētus rīcības kodeksus izmanto galvenokārt kā tirdzniecības paņēmieni. Tāpēc ir ārkārtīgi svarīgi šos kodeksus sekmīgi ieviest.

15. Rīcības kodeksiem ir dažādi nosaukumi un mērķi. Tie var, piemēram, saukties “ētikas kodeksi” vai “darījumu prakses kodeksi” vai arī būt ietverti administratīvos noteikumos. Rīcības kodeksos parasti ir sniegti norādījumi, kas darbiniekiem liek rīkoties noteiktā veidā, bet prakses kodeksi bieži vien ir adresēti klientiem, nevis attiecīgās iestādes locekļiem, kam šāds kodekss ir izstrādāts. Prakses kodeksos ir izklāstīti standarti, uz ko klientiem ir tiesības, nevis standarti, kas jāievēro attiecīgās profesijas locekļiem.

16. Šeit tiek izmantots vispārējais termins “rīcības kodekss”, lai gan jāuzsver, ka dažreiz atkarībā no kodeksa mērķa ir jāparedz konkrētas atšķirības. Piemēram, lai darbiniekiem sniegtu sīki izstrādātus norādījumus, kā jārikojas noteiktās ar darbu saistītās situācijās, var sastādīt labas prakses kodeksu. Šāds kodekss var pilnībā atšķirties no parasta rīcības kodeksa.

17. Kodeksus var pieņemt dažādu iemeslu dēļ un dažādiem publisko personu veidiem, piemēram, valsts amatpersonām, tiesnešiem, prokuroriem, uzņēmējiem, auditoriem, citu profesiju locekļiem, kā arī vēlētiem pārstāvjiem un valdības locekļiem gan valsts, gan vietējā līmenī.

18. Rīcības kodeksi, kas paredzēti korupcijas jautājumiem, var būt ļoti detalizēti. Piemēram, vienā no dalībvalstīm šādā kodeksā ir izskatīti tādi jautājumi kā ziedu vai šokolādes kārbu pieņemšana un precīza to dāvanu vērtība, kuras drīkst pieņemt.

19. Šādu kodeksu pieņemšanas juridiskais pamats var būt dažāds. Dažus pieņem uz tiesību akta pamata, bet citus brīvprātīgi. Dažiem rīcības kodeksiem ir daļēji valstiska instrumenta statuss, lai gan tos sastādījuši privāti uzņēmumi. Piemēram, var minēt banku jomu, kur ir izstrādāts uzticības kodekss. Tādi paši kodeksi ir sastādīti arī grāmatvežiem un juristiem. Lielāko daļu kodeksu izstrādā, lai aizsargātu uzņēmuma vai attiecīgās profesijas intereses, bet daži var būt izstrādāti, lai ieviestu nevainojamu praksi veselā rūpniecības nozarē. Piemēram var minēt gadījumus, kad veselās darba devēju apvienības vai lieli noteiktas nozares uzņēmumi apņemas atturēties no prakses, kas saistīta ar korupciju.

20. Attiecībā gan uz valsts amatpersonām, gan uzņēmēju aprindām šādu kodeksu var uzskatīt par darba līguma sastāvdaļu, un to šādos gadījumos jāparaksta darba ņēmējam. Ja vēlāk kodekss tiek pārkāpts, tas var būt darba līguma nosacījumu pārkāpums. Savukārt neatkarīgo profesiju kodeksi un vēlēto pārstāvju vai valdības locekļu kodeksi var būt atšķirīgi: to neievērošana var nenozīmēt, ka tiek pārkāpts līgums, bet tik un tā izraisīt disciplinārlietas ierosināšanu.

21. Šos kodeksus var piemērot tikai aktīvajiem darbiniekiem, un tie var būt darba līguma sastāvdaļa, bet dažos kodeksos var būt noteikumi, ko piemēro tad, kad nodarbinātā persona vai vēlētais pārstāvis ir aizgājis no darba vai amata. Šādos kodeksos var, piemēram, būt noteikumi, kas liedz personai ieņemt amatu uzņēmumā, ar ko tā slēgusi darījumus, būdama iepriekšējā amatā (*pantouflage*). Šādus noteikumus var atrast kodeksos, kas paredzēti gan valsts amatpersonām, gan tajos, kas paredzēti politiķiem.

22. Arī sankcijas par kodeksa neievērošanu var atšķirties, sākot no administratīvām sankcijām, kā piemēram, rājiens, līdz atlaišanai no amata un citiem disciplinārsodiem. Dažos kodeksos var nebūt paredzētas nekādas sankcijas, bet tajos var būt tikai atsauces uz esošajos kriminālkodeksos minētajiem pārkāpumiem, kas saistīti ar korupciju. Kodeksa efektivitāte lielā mērā var būt atkarīga no tajā paredzētajām sankcijām. Iespēju piemērot disciplinārsodus, protams, ir vairāk nekā iespēju piemērot krimināltiesību sankcijas. Uz noteiktu kategoriju personām, piemēram, parlamenta deputātiem vai valdības locekļiem, attiecas īpaša veida sankcijas. Šos kodeksus lēmumu pieņemšanas procesā administratīvo, civilo un krimināltiesību jomā var izmantot kā atskaites dokumentus, jo īpaši novērtējot, kas konkrētā situācijā ir godīga un pienācīga rīcība.

23. Lai personas, ko saista noteikts rīcības kodekss, to vispārēji pieņemtu un ievērotu, ir ieteicams kodeksa sagatavošanas laikā ar viņām apspriesties.

24. Paraugs valsts amatpersonu rīcības kodeksam var būt ļoti noderīgs cīņā pret korupciju, jo īpaši jaunajās demokrātijās Centrālajā un Austrumeiropā. Rīcības kodeksi citām personu kategorijām, piemēram, valdības locekļiem vai vēlētiem pārstāvjiem, var būt svarīgi, nosakot minimālos ētikas standartus.

Valsts amatpersonas

25. Ņemot vērā daudzveidīgos uzdevumus, ko mūsdienās veic valsts pārvalde, kuras darbinieki ir nākuši no dažādām darbības jomām un atšķirīgām sociālajām grupām, nepieciešamība kodificēt rīcības normas pašlaik ir lielāka nekā agrāk, kad viendabīgāks personāls ar līdzīgu vērtību sistēmu veica līdzīgu darbību.

26. Apsverot rīcības kodeksus, ir jāņem vērā civildienesta īpašie statūti, jo īpaši tad, ja attiecīgos kodeksus cita starpā izmanto kā paņēmieni korupcijas apkarošanai. Valsts dienests pieprasa savu amatpersonu godīgumu. Tās darbojas ne tikai valdības labā šī vārda sašaurinātā nozīmē, bet savus pienākumus veic arī visas sabiedrības labā. Tāpēc valsts amatpersonas atbildība zināmā mērā atšķiras no privātā sektora darbinieka atbildības.

27. Īpaša uzmanība jāpievērš civildienesta augstākajiem ierēdņiem un valdības locekļiem, kas vienlaikus var būt arī vēlēti pārstāvji. Šīm kategorijām var būt nepieciešamas īpašas normas.

28. Tomēr jāpiebilst, ka rīcības kodekss nevar aizstāt normatīvu aktu par valsts amatpersonu statusu.

Vēlēti pārstāvji

29. Vēlēti pārstāvji parasti ir atbildīgi savu vēlētāju un/vai savas partijas priekšā. Vienlaikus sabiedrības intereses nosaka, lai viņi par savu darbību atskaitītos, lai tā būtu pārredzama un lai viņi būtu godīgi. Šīs situācijas attīstībai dalībvalstīs ļoti liela nozīme ir tradīcijām. Saistībā ar korupcijas apkarošanu, īpaša vērība jāpievērš imunitātes jautājumiem, attiecībām ar partiju, sankcijām un interešu konfliktiem, un izmaiņas esošajā situācijā prasa rūpīgu izvērtēšanu.

Citas personas

30. Rīcības kodeksi atšķiras atkarībā no tā, kādām personu kategorijām tie ir paredzēti. Tiesnešu un prokuroru rīcības kodeksu mērķi nenovēršami atšķiras no tiem, kas sastādīti auditoriem vai privātai uzņēmējdarbībai. Tā kā atšķiras mērķi un juridiskā situācija, atšķiras arī sankcijas, ko var piemērot konkrētā gadījumā.

Mērķis

31. Rīcības kodeksos jābūt skaidri un precīzi izklāstītiem norādījumiem par to, kā organizācija vēlas, lai tās darbinieki rīkotos, un vērtībām, ko tā uzskata par svarīgām.

32. Amatpersonu rīcības kodeksa mērķis ir trīskāršs:

- tajā ir izklāstīta ētiskā vide, kas pastāv valsts dienestā;
- tajā ir izklāstīti ētiskas rīcības standarti, kas ierēdņiem jāievēro;
- tas informē sabiedrību par to, kādu rīcību un attieksmi sabiedrības locekļiem ir tiesības sagaidīt no ierēdņiem tad, kad viņi vēršas pie tiem.

33. Tas ir gan publisks dokuments, gan vēstījums, kas adresēts katram ierēdnim atsevišķi. Nevar pieņemt, ka ierēdnis zina, kādi rīcības standarti viņam jāievēro, ja viņam nekad nav pateikts, kādi tie ir. Paļaušanās uz nerakstītu standartu uztveršanas procesu darba vidē ir nejausa un nepietiekama. Ja ierēdnim ir jāatskaitās par savu rīcību, ir svarīgi, ka viņš ir bijis informēts, kā tam bija jārikojas, un ka viņš zina, kādā veidā viņa rīcība nav bijusi atbilstoša. Viena no pamatprasībām ir skaidrs, koncentrēts un pieejams to standartu rakstisks izklāsts, saskaņā ar kuriem viņam ir jāstrādā.

Iezīmes

34. Rīcības kodeksa paraugam jābūt tādām, lai to ar vai bez izmaiņām varētu pieņemt attiecībā uz lielāko daļu amatpersonu. Tā noteikumiem jānosaka pamatprincipi un vienlaikus jāsniedz padoms, kas ir pietiekami precīzs, lai to varētu izmantot jebkurā atsevišķā situācijā. Kā vispārēji piemērojamā paraugā tajā var nebūt sīki izstrādātu noteikumu, kas vajadzīgi noteiktām tādu ierēdņu vai darbinieku kategorijām, kuru funkcijām vai profesijām nepieciešami īpaši noteikumi.

Saturs

35. Rīcības kodeksos nav jāparedz tikai ar korupciju saistīti jautājumi. Tiem ir jāveicina augsti ētiskas rīcības standarti. Tajos jābūt norādītiem vispārējiem principiem, kas aptver likumīgumu, uzcītību, darba ražīgumu un saimnieciskumu, pārredzamību, konfidencialitāti un darbu ar klasificētu informāciju, personīgo atbildību un neatkarīgu vērtējumu, taisnīgu attieksmi un godīgumu un profesionālo apmācību.

36. To norādījumus var arī plaši iedalīt noteikumos, kas attiecas uz personīgo godīgumu, un noteikumos, kas attiecas uz vadītāja pienākumiem saistībā ar valsts dienesta vai uzņēmuma godīguma nodrošināšanu, piemēram, izstrādājot un ieviešot atbilstošas darbības sistēmas, nodrošinot, ka padotie darbinieki ir informēti par saviem pienākumiem un tos zina, piemērojot pārraudzības un atskaišu sistēmas, piemērojot pareizas atlases procedūras, piemērojot rīcības kodeksu un uzturot disciplīnu.

Piemērošana

37. Kam rīcības kodekss ir jāpiemēro? Vai kodeksam, kas paredzēts vispārējam valsts dienestam ir jāattiecas uz valdības ministriem, tiesnešiem vai vēlētiem pārstāvjiem? Vai šādam kodeksam vajadzētu attiekties arī uz īstermiņa darbiniekiem (kas, iespējams, norīkoti no privātā sektora) vai pārstāvjiem, vai neatkarīgiem konsultantiem? Kādā mērā un vai vispār attiecīgo kodeksu jāievēro tiem, kas no konkrētās organizācijas ir aizgājuši? Šiem jautājumiem jāpievēršas, ierosinot kodeksa pieņemšanu jebkurai organizācijai.

38. Vispārējs kodekss var nebūt pietiekams tiem, kas veic noteikta veida darbu vai strādā noteiktās profesijās. Var būt nepieciešami papildu noteikumi vai papildu uzsvāri, vai pat atsevišķi, speciāli kodeksi. Dažās valstīs pieņemtais "Vadības kodekss" ir tāda speciāla kodeksa piemērs, kas attiecas uz ierobežotu personu skaitu valsts sektorā.

Sagatavošana un izsludināšana

39. Kodeksa sagatavošanas laikā ir svarīgi apspriesties ar tiem, uz ko tas attieksies, jo tas ir jāpieņem tiem, kuriem savs darbs būs jāpilda atbilstoši tā norādījumiem. Tam jābūt pragmatiskam un praktiskam, lai veicinātu tā ievērošanu un lai tiem, uz ko tas attiecas, dotu iespēju veikt savus pienākumus. Kodeksā ir jāaplūko tie ētikas jautājumi, ar kuriem cilvēki saskaras katru dienu.

40. Katram personāla loceklim ir ne vien jāsaņem savs eksemplārs, bet katram ir jāsaņem praktiski norādījumi par tā noteikumiem un par to, kā nodrošināt to ievērošanu. Ikvienam ir jāizprot kodeksa ievērošanas svarīgums un tā neievērošanas sekas.

Īstenošana

41. Vadība ir atbildīga par to, lai organizācijas prakse atbilstu attiecīgajam kodeksam, lai nebūtu nekādu pretrunu starp standartiem, kas personāla locekļiem jāievēro, un mērķiem, kas tiem jāsasniedz.

42. Ikvienam vadītājam un priekšniekam jānodrošina arī tas, ka personas, par kurām viņi ir atbildīgi, vienmēr zina kodeksā noteiktos standartus un praksē savu darbu veic saskaņā ar tiem.

Izpilde

43. Apzinātai noteikto standartu neievērošanai jāparedz atbilstoša disciplināra atbildība. Lemjot par atbilstošu disciplinārsodu, vadībai ir jāņem vērā, vai pārkāpums izdarīts nezināšanas dēļ vai apzināti un ar savtīgu ļaunprātību, ko vadība nosodītu, vai ar ļaunprātību, kas izdarīta, maldīgi uzskatot, ka organizācijai no tā radīsies kāds labums.

Saistība ar likumu

44. Likums nosaka kodeksa formu un sniedz vērā ņemamu iemeslu kodeksa ieviešanai, savukārt kodekss formulē rīcības normas, kas reglamentē to personu darbu, kurām tas paredzēts. Rīcības kodeksiem ir jāatspoguļo vismaz krimināltiesību standarti attiecībā uz negodīgumu un korupciju. Turklāt vienmēr jābūt saiknei starp rīcības kodeksiem, likumiem un noteikumiem, kas attiecas uz disciplināro atbildību.

Ministru komitejas rekomendācija attiecībā uz amatpersonu rīcības kodeksiem

Rekomendācija

45. Ministru komitejas rekomendācija skaidri nosaka, ka ieteikumam par to, ka jāpieņem rīcības kodeksi amatpersonām, jābūt atkarīgam no valsts tiesību aktiem un valsts pārvaldes principiem. Rekomendējot, ka šādiem rīcības kodeksiem jābūt balstītiem uz pievienoto rīcības kodeksa paraugu, rekomendācija arī skaidri nosaka, ka šis paraugs ir jāpielāgo, lai tas atbilstu attiecīgā valsts dienesta apstākļiem.

46. Rekomendācija uzdod *GRECO* pārraudzīt tās īstenošanu.

Amatpersonu rīcības kodeksa paraugs

Struktūra

47. Kodeksa paraugam ir tāda struktūra, ka tajā pirms konkrētākiem norādījumiem vispirms ir izklāstīti vairāki vispārēji principi. Tajā vispirms ir piemērošanas un interpretācijas noteikumi, tiek norādīts kodeksa mērķis, un izklāstīti vispārējie principi. Tālāk tajā tiek aplūkoti šādi konkrēti jautājumi: paziņošana par kodeksa pārkāpumiem, interešu konflikts, interešu deklarēšana, nesavietojamas ārējās intereses, politiskā vai sabiedriskā darbība, amatpersonas privātuma aizsardzība, dāvanas, reakcija uz nepienācīgiem piedāvājumiem, citu personu ietekme, valsts amata ļaunprātīga izmantošana, valsts iestāžu rīcībā esošā informācija, valsts un oficiālie resursi, godīguma pārbaude, priekšniecības atbildība, aiziešana no darba valsts dienestā, attiecības ar bijušajām valsts amatpersonām un, visbeidzot, kodeksa ievērošana un sankcijas.

Veids

48. Kodekss sniedz norādījumus. Tas uzrunā valsts amatpersonas un sabiedrības locekļus. Tas ir paredzēts biežai lietošanai un lasīšanai. Tāpēc to nesastāda likuma vai noteikuma veidā. Tajā drīzāk ir praktiski ieteikumi un paskaidrojumi lasītājiem, kas var arī nebūt apmācīti vai juridiski izglītoti. Tam tomēr jābūt samērā precīzam, jo tā noteikumu pārkāpuma dēļ var tikt ierosināta disciplinārlieta.

Noteikumi

49. Pieņemot kodeksa noteikumus, valstij, iespējams, būs savi noteikumi jāpielāgo, lai nodrošinātu atbilstību valsts dienesta īpašajām prasībām.

Interpretācija un piemērošana

1. pants

50. Šajā pantā ir teikts, ka kodekss attiecas uz visām valsts amatpersonām, un tas definē “valsts amatpersonu” kā personu, kas strādā valsts iestādē.

51. Termins “valsts amatpersona” jāsaprot paplašināti. Tomēr šī panta noteikumi un kodekss kopumā neaptver privātu funkciju vai pakalpojumu īstenošanu neatkarīgi no tā, vai to dara valsts amatpersonas vai nē. Tādējādi tas neattieksies uz privātiem līgumdarbiniekiem, kas saņem atalgojumu no valsts līdzekļiem, bet ir paredzēts, ka kodekss attiecas uz valsts funkciju īstenošanu, ko veic privātais sektors, kā, piemēram, dažās valstīs: notāri, publiskie reģistri u. c. Valstīm būs pašām jālemj par to, ko aptver termins “valsts iestāde”.

52. Atbilstoši 4. punktam kodeksa parauga noteikumi neattiecas uz sabiedrības vēlētiem pārstāvjiem, valdības locekļiem un tiesu varas amatpersonām, ņemot vērā īpašās funkcijas, ko tās veic.

53. *GMC* uzskatīja, ka ir skaidri jānošķir, no vienas puses, valsts amatpersonas, kas veic funkcijas valsts pārvaldē vai kādā valsts sektora struktūrā, un, no otras puses, ministri un vēlēti pārstāvji, kas ir politiskas personas, kas atbildīgas parlamentam un galu galā saviem vēlētājiem. Tā, piemēram, pēdējiem nevar piemērot politiskās neitralitātes principu, kas atzīts 4. panta 2. punktā.

54. Arī tiesu varas amatpersonas nav šī kodeksa darbības jomā. Dažās valstīs prokurorus to īstenoto funkciju veida dēļ arī var uzskatīt par tiesu varas amatpersonām. Tiesu neatkarības princips tiešām nav saderīgs ar dažiem šajā kodeksā iekļautajiem principiem, piemēram, 10. pantā noteiktais princips par atbildību tiešajam priekšniekam.

55. Neraugoties uz šo personu izslēgšanu no šī kodeksa piemērošanas jomas, būtu vēlams, ka dalībvalstis pieņem ētikas standartus, kas atbilst šo personu īstenojamajām funkcijām. Ņemot to vērā, valstis var nolemt izmantot šo kodeksu.

56. Turklāt valstis var nolemt piemērot vai pieņemt šī kodeksa noteikumus, pilnībā vai daļēji, citu kategoriju personām, kas nav iekļautas 1. pantā.

2. pants

57. Kodekss attiecas uz amatpersonu no tā brīža, kad to informē par kodeksa noteikumiem un kad tā apliecina, ka ir informēta.

58. Šī noteikuma piemērošana jāpielāgo tādu valsts civildienestu gadījumā, kuros izmanto karjeras sistēmu, kurā dienesta nosacījumus reglamentē civildienesta statūti, kur šo kodeksu pieņem atbildīgā iestāde (kas ir atbildīga par valsts amatpersonām), piemēram, Valsts pārvaldes ministrs vai Iekšlietu ministrs, un kodekss tādējādi kļūst par valsts amatpersonām piemērojamo noteikumu sastāvdaļu.

Kodeksa mērķis

3. pants

59. Šajā pantā noteikti kodeksa mērķi, t. i.: precīzi norādīt godīguma un rīcības standartus, palīdzēt valsts amatpersonām šos standartus ievērot un informēt sabiedrību par rīcību, ko tai ir tiesības sagaidīt no valsts amatpersonām.

60. Tā kā valsts pārvaldei demokrātiskās sabiedrībās ir liela nozīme, tā kā valsts amatpersonas ir valsts pārvaldes būtiskākā sastāvdaļa un tā kā korupcija grauj pilsoņu ticību savai valsts pārvaldei, kodeksa mērķis ir likvidēt jebkādu neskaidrību par valsts pārvaldes vispārējo attieksmi pret korupciju, un tajā ir teikts, kas katram darbiniekam šajā sakarā ir jādara.

61. Rīcības kodekss aizpilda plaisu starp, no vienas puses, bieži vien abstraktajiem juridiskajiem noteikumiem attiecībā uz rīcības principiem un, no otras puses, norādījumu nepieciešamību daudzās grūtās situācijās, kas rodas nodarbinātas personas ikdienas dzīvē. Rīcības kodekss ir vērsts uz to, lai likvidētu neskaidras jomas, piedāvājot vai nu tieši piemērojamas instrukcijas, kā rīkoties noteiktā situācijā, vai norādes par to, kur un kā šādas instrukcijas saņemt. Kodeksā ir konkrēti norādījumi situācijām, kurās nodarbinātā persona varētu uzskatīt, ka tai ir jāatrisina interešu konflikts.

62. Turklāt Kodekss veicina valsts pārvaldes darbības lielāku pārredzamību, skaidri informējot pilsoņus par to, ko tiem ir tiesības sagaidīt no valsts amatpersonām.

Vispārējie principi

4.-11. pants

63. Šajos pantos ir izklāstīti valsts amatpersonu vispārējie pienākumi rīkoties likumīgi, paklausīgi, ētiski un lojāli. Tām ir jābūt godīgām, objektīvām, apzinīgām un taisnīgām un jārīkojas politiski neitrālā veidā, tikai sabiedrības interesēs, un ievērojot pieklājību attiecībā pret visiem, ar ko tās saskaras.

64. Amatpersona nedrīkst pieļaut, ka tās privātās intereses ietekmē vai ka varētu uzskatīt, ka tās ietekmē, tās valsts amatu, un nedrīkst no šī amata gūt pārmērīgu labumu. Kodeksa 13. pantā ir izskaidrot termins “privātas intereses”. Izteiciens “pārmērīgs labums” jādefinē pašam valstīm. Tas tomēr jāsaprot paplašināti, aptverot ne tikai labumus, kas amatpersonai piedāvāti vai doti, bet arī izvairīšanos no jebkāda veida neizdevīga stāvokļa vai apgrūtinājumiem, kas tam uzlikti. Pārmērīgs labums parasti izpaužas kā ekonomiska vērtība, bet tas var būt arī nemateriāls.

65. Kodeksa 8. panta mērķu svarīgs uzdevums ir panākt, lai valsts amatpersona vai kāda trešā persona, piemēram, radnieks, nenonāktu izdevīgākā stāvoklī vai nesaņemtu konkrēto labumu. Pārmērīga labuma piemēri ir nauda, brīvdienas, aizdevumi, ēdiens un dzērieni, ātrāka lietas izskatīšana, salīdzinot ar citām lietām, vai labākas karjeras perspektīvas.

66. Valsts amatpersonas rīcībai ir jāveicina sabiedrības cieņa pret valsts dienestu, un tai ir jābūt atbildīgai par savu rīcību. Tādējādi 6. pants amatpersonai aizliedz rīkoties patvaļīgi, nodarot kaitējumu jebkādai personai, grupai vai struktūrai. Diskusiju laikā GMC pārbaudīja, vai šim pantam vajadzētu aizliegt rīkoties arī kādas personas, grupas vai struktūras labā, ja attiecīgā valsts amatpersona negūst labumu no tā, vai tādējādi rada kaitējumu kādai trešai

personai. Tomēr, ņemot vērā objektivitātes un likumīguma principus, kas izklāstīti, attiecīgi, 5. un 7. pantā, *GMC* neuzskatīja, ka būtu skaidri jāiekļauj šāds aizliegums.

67. Strādājot ar informāciju, amatpersonai ir jāievēro gan tiesības uz oficiālo informāciju, gan nepieciešamība ievērot vajadzīgo konfidencialitāti. Izteiciens “vajadzīgā konfidencialitāte” jāsaprot elastīgi, ļaujot to pielāgot katras dalībvalsts kontekstam, kā arī ņemot vērā tiesību normas, kas attiecas uz konfidenciālas informācijas izmantošanu. Pārredzamība ir viens no svarīgākajiem elementiem cīņā pret korupciju. Kodeksa 11. pantā iekļautā principa mērķis nav nevajadzīgi ierobežot sabiedrības pieeju oficiālajiem dokumentiem.

Ziņojumu sagatavošana

12. pants

68. Šis pants prasa, lai valsts amatpersona atbilstoši likumam ziņotu ikreiz, kad tā uzskata, ka tai liek rīkoties pretrunā kodeksam.

69. Ja valsts amatpersonu, kas saskaņā ar likumu paziņojusi par attiecīgo jautājumu, neapmierina saņemtā atbilde, tā drīkst rakstiski vērsties pie valsts dienesta attiecīgā vadītāja, proti, pie personas, kas ir atbildīga par valsts dienestu. Tā, protams, katrā valstī būs cita, piemēram, valsts pārvaldes ministrs vai iekšlietu ministrs. Ja jautājums ir nonācis tiktāl, ciktāl to atļauj procedūra, šis pants skaidri nosaka, ka attiecīgajai valsts amatpersonai tad ir jāievēro likumīgie norādījumi.

70. Turklāt 2. punkts liek valsts amatpersonai saskaņā ar likumu ziņot kompetentajām iestādēm, ja tā zina par kodeksa pārkāpumiem, ko izdarījušas citas valsts amatpersonas. *GMC* apzinājās praktiskās grūtības, ko šī noteikuma piemērošana dažos gadījumos var radīt valsts pārvaldē, jo tas var radīt saspīlējumu starp valsts amatpersonām. Tomēr tā uzskatīja, ka valsts amatpersonu pasīva vai iecietīga attieksme pret šādiem pārkāpumiem valsts pārvaldei un sabiedrībai kopumā nodarītu lielāku ļaunumu.

71. Par nelikumīgām vai krimināli sodāmām darbībām jāziņo atbilstošajām iestādēm. Pēc paziņošanas par izmeklēšanu atbild kompetentās iestādes, nevis attiecīgā valsts amatpersona.

72. Savukārt valsts pārvaldei jānodrošina, lai amatpersonai, kas pamatoti un labticīgi izdara šādu ziņojumu, netiek nodarīts nekāds kaitējums.

Interesešu konflikts

13. pants

73. Šajā pantā ir paskaidrots, kas ir privātas intereses un kā var rasties konflikts starp valsts amatpersonas valsts pienākumiem un tās privātajām interesēm. Tai ir jāapzinās šāda konflikta rašanās iespēja, jārīkojas, lai to novērstu, uzreiz, kad rodas izdevība par to jāziņo savam priekšniekam, un jāievēro visi atbilstošie norādījumi, lai konfliktu atrisinātu. Ikreiz, kad tai prasa, valsts amatpersonai ir jāapliecina, vai ir, vai nav radies interesešu konflikts.

Interesešu paziņošana

14. pants

74. Šajā pantā ir paskaidrots, ka dažām valsts amatpersonām var būt ar likumu noteikts pienākums paziņot savas privātās intereses. Šis ir preventīvs pienākums. To parasti uzliek ierēdņiem, kas ieņem augstus amatus. Tomēr galvenajam kritērijam ir jābūt veikto funkciju veidam un ar tām saistītajai atbildībai. Tādēļ valstis šādu pienākumu var uzlikt dažām amatpersonām pat tad, ja tām ir vidēja līmeņa amati.

75. Lai šis pasākums būtu efektīvs ir svarīgi, lai interesešu paziņošana notiek regulāri. Paturot to prātā, kodeksā ir paredzēts, ka paziņošana jāveic ne tikai tad, kad personu ieceļ konkrētajā amatā, bet arī vēlāk, regulāros, valsts tiesību aktos noteiktos laikposmos. Jebkādas tās situācijas izmaiņas, kas ietekmē amatpersonas intereses, rada tai pienākumu iesniegt jaunu paziņojumu.

76. Tā kā šis pienākums ir iejaukšanās privātajā dzīvē, tam vienmēr jābūt pamatotam. Valsts pārvaldes pienākums ir nodrošināt šādu deklarāciju konfidencialitāti, ko savukārt garantē 17. pants.

Nesavietojamas ārējās intereses

15. pants

77. Šajā pantā ir norādīts, ka valsts amatpersonas nedrīkst iesaistīties nekādā darbībā, kas nav saderīga ar valsts funkciju pareizu veikšanu. Šābu gadījumā valsts amatpersonām ir jālūdz priekšnieka viedoklis.

78. Ievērojot spēkā esošos tiesību aktus, valsts amatpersonai jālūdz sava darba devēja atļauja veikt noteiktu darbību vai ieņemt kādu amatu ārpus valsts dienesta. Šī prasība ir pakļauta spēkā esošajiem likumiem, jo dažās valstīs ir noteikumi, kas reglamentē strādāšanu ārpus valsts dienesta vai otrā darba vietā. Jāpiebilst, ka šis princips neliedz amatpersonai strādāt otrā darba vietā ārpus valsts dienesta.

79. Šis pants nosaka arī, ka valsts amatpersonai jāievēro jebkāda likumīga prasība deklarēt savu piederību organizācijām, kas varētu tai traucēt ieņemt savu amatu vai kā valsts amatpersonai pienācīgi veikt tās pienākumus.

Politiskā vai sabiedriskā darbība

16. pants

80. Šis pants valsts amatpersonai liek būt piesardzīgai, pirmkārt, lai nepieļautu, ka tās politiskā darbība kaitē tās godīgumam vai uzticamībai un, otrkārt, lai nepieļautu, ka amatpersonu izmanto savtīgiem politiskiem mērķiem. Amatpersonai ir jāievēro jebkādi politiskās darbības ierobežojumi, kas likumīgi noteikti tās kā amatpersonas pienākumu dēļ.

Valsts amatpersonas privātuma aizsardzība

17. pants

81. Tāpat kā pārējiem pilsoņiem valsts amatpersonām ir tiesības uz privātumu un pienākums ievērot citu valsts amatpersonu privātumu. Tas ir skaidri noteikts šajā pantā, kas īpaši prasa, lai deklarācijas, kas sniegtas atbilstīgi kodeksam būtu konfidenciālas, ja vien likums nenosaka citādi.

82. Tiesības uz privātumu nav absolūtas. Var būt nepieciešams iejaukties vai ierobežot šo tiesību īstenošanu, lai sasniegtu noteiktus likumīgus mērķus, piemēram, noziedzības profilakse un citu personu tiesību aizsardzība. Tāpēc šajā pantā noteikto vispārējo deklarāciju konfidencialitātes principu var nepiemērot, piemēram, kriminālizmeklēšanas gadījumā vai saistībā ar disciplināriem pasākumiem, kas attiecas uz konkrēto amatpersonu.

Dāvanas

18. pants

83. Šajā pantā ir skaidri noteikts, ka valsts amatpersonas nedrīkst prasīt vai pieņemt jebkādas tādas dāvanas vai labumu sev vai kādai citai personai, kas var ietekmēt vai par kuru varētu uzskatīt, ka tā ietekmē, tās pienākumu veikšanu. Valsts amatpersona, īstenojot savus pienākumus, nekad nedrīkst pieņemt dāvanas, kas ir reāls vai šķietams atalgojums par tās rīcību vai bezdarbību. Ir svarīgi saglabāt pilsoņu uzticību valsts pārvaldes objektivitātei. Šo uzticību grautu tas, ja pilsoņi redzētu vai ja tiem rastos iespaids, ka valsts amatpersonas, kam alga principā jāsaņem no valsts budžeta, par savu pienākumu veikšanu saņem kompensāciju no privātpersonām.

84. Kodeksā ir paredzēti daži izņēmumi no vispārējā dāvanu aizlieguma un tie attiecas uz vispārpieņemto viesmīlību un nelielām dāvanām. Šis izteiciens aptver, piemēram, peticīgus ēdiena un dzērienu piedāvājumus, kalendārus, lētas pildspalvas, reklāmas materiālus, nelielus biroja piederumus .. Katrai valstij pašai jānosaka kritēriji, lai dāvanas, kas ir pieņemamas, nošķirtu no tām, uz ko attiecas vispārējā aizlieguma norma. Bieži par kritēriju izmanto dāvanas vai ielūguma vērtību, kas nozīmē, ka ikreiz, kad attiecīgā vērtība nepārsniedz noteiktu sliekšni, dāvanu vai ielūgumu drīkst pieņemt. Tomēr zema vērtība ne vienmēr var būt pareizais kritērijs. Valsts amatpersonai ir jāapzinās, ka pastāv tāda iespēja, ka pat parasti atļautas priekšrocības noteiktos apstākļos var radīt interešu konfliktu. Tāpēc atkārtotas dāvanas vai ielūgumi, pat ja tiem ir zema vērtība, var ietekmēt amatpersonas objektivitāti tās pienākumu veikšanā.

85. Diskusiju laikā *GMC* izskatīja iespēju ieviest vispārēju pienākumu paziņot par visām dāvanām, pat tām, kuru vērtība ir zema. Kad par dāvanām ir paziņots, tiešais priekšnieks vai cita kompetenta persona lemj, kuras dāvanas attiecīgā valsts amatpersona drīkst pieņemt. Tomēr *GMC* uzskatīja par labāku šādu vispārēju sistēmu neiekļaut kodeksa paraugā, jo katra valsts drīkst pieņemt stingrākus noteikumus par tiem, kas iekļauti kodeksā.

86. Ja sabiedriskie apstākļi valsts amatpersonai liedz atteikt kādu labumu, tai par to un par attiecīgā labuma pieņemšanas apstākļiem tūlīt ir jāziņo tiešajam priekšniekam un jāievēro jebkādi norādījumi par atbrīvošanos no minētā labuma.

87. Šaubu gadījumā attiecīgajai valsts amatpersonai ir jālūdz sava priekšnieka viedoklis.

88. Ievērojot vienkāršu piesardzību, pieprasījumam un viedoklim būtu jābūt rakstiskam.

Reakcija uz nepienācīgiem piedāvājumiem

19. pants

89. Valsts amatpersonām ir jāzina, kā pareizi reaģēt, ja tām nepienācīgi piedāvā kādu dāvanu vai labumu. Šajā pantā ir doti konkrēti norādījumi par to, kā valsts amatpersonai šādos apstākļos jārikojas.

Citu personu ietekme

20. pants

90. Valsts amatpersonas var kļūt par kompromitēšanas mēģinājumu mērķiem. Šī panta mērķis ir valsts amatpersonas brīdināt par šāda veida briesmām, iesakot tām nepieļaut, ka tās nonāk situācijā, kurā tām ir pienākums atlīdzināt kādu pakalpojumu; iesakot tām savā oficiālajā vai privātajā dzīvē nerīkoties tā, lai nonāktu nepienācīgā citu personu ietekmē.

Valsts amata ļaunprātīga izmantošana

21. pants

91. Valsts amatpersonai, pirmkārt, tiek uzlikts pienākums nepiedāvāt nekādu labumu, kas saistīts ar tās kā amatpersonas stāvokli, ja vien tas nav atļauts ar likumu, un, otrkārt, nemēģināt ietekmēt jebkuru citu personu savā labā, izmantojot savu valsts amatu vai piedāvājot personīgus labumus. Šādus labumus var piedāvāt gan tieši, gan netieši.

Valsts iestāžu rīcībā esošā informācija

22. pants

92. Darbojoties sabiedrības interesēs, valsts amatpersona rada, iegūst un glabā lielu daudzumu informācijas, kuras vērtība vai nozīmīgums ne vienmēr ir acīmredzams. Darbs ar informāciju, kas ir valsts iestāžu rīcībā, bieži rada grūtības. Šajā pantā ir sniegti norādījumi četros dažādos aspektos.

93. Pirmkārt, valsts amatpersona drīkst izpaust informāciju tikai saskaņā ar piemērojamām normām un prasībām.

94. Otrkārt, valsts amatpersonai ir jāaizsargā ne tikai tās informācijas drošība un konfidencialitāte, kas jau ir amatpersonas rīcībā, bet arī tās, ko amatpersona uzzina savas darbības gaitā.

95. Treškārt, valsts amatpersona nedrīkst mēģināt piekļūt informācijai, kurai tai aizliegts piekļūt, un tā nedrīkst neatbilstošā veidā izmantot savā darbā iegūto informāciju.

96. Ceturtkārt, valsts amatpersonai ir tikpat svarīgs pienākums nekavēt tādas oficiālās informācijas nonākšanu atklātībā, ko var vai vajag izpaust, un pienākums nesniegt nepareizu vai maldinošu informāciju.

Valsts un oficiālie resursi

23. pants

97. Šis pants liek valsts amatpersonai nodrošināt, ka gan darbinieki, gan valsts īpašums, aprīkojums, pakalpojumi un finanšu resursi tiek pārvaldīti un izmantoti efektīvi un ekonomiski. Neatļauta izmantošana privātiem nolūkiem ir aizliegta, ja atļauju izmantot resursus darba vajadzībām nosaka likums. Tā, piemēram, valsts amatpersona nedrīkst bez atbilstošas atļaujas izmantot darba automašīnu privātiem braucieniem vai darba telefonu privātām sarunām vai likt savai sekretārei veikt darbu, kas nav saistīts ar tās dienesta pienākumiem.

98. Šajā sakarā *GMC* apsvēra to, kā valsts amatpersonas izmanto uzticības programmas, ko organizē avioliņijas, viesnīcu tīkli un citi pakalpojumu sniedzēji. Tā, piemēram, ikreiz, kad valsts amatpersonai ir zināma rīcības brīvība aviosabiedrības izvēlē komandējumam, šis pants liek amatpersonai savu izvēli izdarīt uzmanīgi, nepieļaujot, ka to ietekmē personīgi apsvērumi, kas kaitē valsts pārvaldes saimnieciskajām interesēm, kā iepriekš noteikts.

Godīguma pārbaude

24. pants

99. Pieredze apliecina to, cik svarīgi ir veikt godīguma pārbaudi vai šajā sakarā rīkoties, lai izvairītos no ilgtermiņa godīguma problēmām valsts dienestā. Tāpēc šis pants liek valsts amatpersonai, kas ir atbildīga par pieņemšanu darbā, paaugstināšanu vai iecelšanu amatā, nodrošināt, ka tiek veiktas atbilstošās, likumā paredzētās godīguma pārbaudes.

100. Amatpersonai arī šajā gadījumā ir pienākums lūgt atbilstošu viedokli, ja tā pēc šādas pārbaudes rezultāta saņemšanas nezina, kā rīkoties tālāk.

Priekšnieka atbildība

25. pants

101. Tam, ka katrai personai, kas pārrauga citas personas, ir jābūt atbildīgai par tai pakļauto personu rīcību, ir ievērojama ietekme uz valsts dienesta objektivitāti.

102. Šis pants priekšniekam vai vadītājam uzliek divkāršu atbildību. Tam citas personas ir jāvada vai jāpārrauga atbilstoši valsts dienesta politikai un mērķiem un jābūt atbildīgam par darbinieku pārkāpumiem, ja tas nav veicis atbilstošu pasākumus, lai šādus pārkāpumus nepieļautu.

103. Pantā tālāk izklāstīti konkrēti norādījumi. Priekšniekam vai vadītājam ir jārīkojas, lai nepieļautu korupciju, piemērojot attiecīgās normas, nodrošinot apmācību, pievēršot uzmanību finansiālu vai cita veida grūtību pazīmēm un rādot personīgo piemēru.

Aiziešana no darba valsts dienestā

26. pants

104. Sabiedrības interesēs ir, lai personas ar pieredzi darbā valsts pārvaldē varētu strādāt ārpus valsts dienesta, un tikpat svarīgi ir tas, lai strādāšana citur nebūtu iemesls aizdomām par negodīgumu. Tāpēc šajā pantā sniegtie norādījumi ir vērsti uz to, lai mazinātu aizdomas:

- ka valsts amatpersonas padomu, lēmumu vai rīcību var ietekmēt cerība vai iespēja nākotnē strādāt konkrētam darba devējam; vai
- ka darba devējam varētu būt netaisnīgas priekšrocības, salīdzinot ar konkurentiem, ja tas nodarbina valsts amatpersonu, kam bija pieejama tāda informācija, kuru konkurenti uzskata par savu komercnoslēpumu vai kura ir saistīta ar konkurentus ietekmējošām, paredzētām pārmaiņām valdības politikā.

105. Tāpēc valsts amatpersona nedrīkst nepamatoti izmantot savu valsts amatu, lai iegūtu darbu ārpus valsts dienesta. Amatpersonai jāraugās, lai tā nepieļautu iespējamu interešu konfliktu, kas var rasties no iespējas tikt nodarbinātam nākotnē. Noteiktu laikposmu tai ir jāatturas no darbības vai konsultēšanas jautājumos, kuros tā bija iesaistīta kā amatpersona. Tā arī nedrīkst izmantot vai izpaust konfidenciālu informāciju, ko tā ieguvusi kā ierēdnis. Visbeidzot, valsts amatpersonai ir jāievēro visas normas, kas attiecas uz jaunu amatu pieņemšanu pēc aiziešanas no valsts dienesta.

Attiecības ar bijušajām amatpersonām

27. pants

106. Šis pants aizliedz valsts amatpersonām nodrošināt bijušajām amatpersonām īpašas priekšrocības vai privilēģētu piekļuvi valsts dienestam, jo tas būtu pretrunā šajā kodeksā paustajiem principiem, piemēram, tiem, kas iekļauti 5. panta 2., 7. un 9. punktā.

107. Šis noteikums neattiecas uz gadījumiem, kad valsts tiesību akti bijušajām valsts amatpersonām paredz noteiktas priekšrocības, piemēram, tādu valsts pakalpojumu izmantošanu kā atpūtas bāzes, atvieglotus tarifus vai bezmaksas pakalpojumus, ko piešķir valsts pārvaldes darbiniekiem u. c.

Kodeksa ievērošana un sankcijas

28. pants

108. Šajā pantā, pirmkārt, ir noteikts, kāda iestāde attiecīgo kodeksu izdod, – jautājums, kas katrā valstī būs atšķirīgs. Tālāk tiek atgādināts, ka amatpersonai ir pienākums rīkoties saskaņā ar kodeksu un tāpēc tai ir jāiepazīstas ar tā noteikumiem, un tie vienmēr jāzina. Amatpersona tiek mudināta lūgt padomu tad, ja tā nav pārliecināta par to, kā rīkoties.

109. Šajā pantā uzsvērts arī, ka, ievērojot 2. panta 2. punktu, kodekss ir daļa no amatpersonas darba līguma nosacījumiem un ka par tā neievērošanu var iestāties disciplināra atbildība.

110. Amatpersonai, kas ir atbildīga par darba līguma nosacījumu apspriešanu, tiek atgādināts pienākums tajos iekļaut noteikumu, ka kodekss ir daļa no minētajiem nosacījumiem.

111. Priekšniekam vai vadītājam ir pienākums nodrošināt, lai tam pakļautās personas ievērotu kodeksu, kā arī pienākums ierosināt disciplināras atbildības piemērošanu par tā pārkāpumiem.

112. Valsts pārvaldei ir pienākums kodeksa noteikumus regulāri pārskatīt, lai nodrošinātu, ka tie joprojām ir atbilstoši.